فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دهم، شماره اول (پیاپی ۳۵)، بهار ۱۴۰۰
شاپای چاپی ۲۱۳۱-۲۳۲۲ شاپای الکترونیکی ۴۷۶X- ۲۵۸۸
http://serd.khu.ac.ir
صفحات ۲۶۳-۲۳۷

شناسایی و طراحی رهیافت معیشت پایدار مکمل در نواحی روستایی کشور افغانستان مورد: شهرستان اندر در استان غزنی

مهدی کرمی‌دهکردی*؛ استادیار گروه توسعه روستایی، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران.
عبدالمتین میانی؛ دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران.

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۱/۲۸ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۸/۳۰

چکیده

به‌منظور پایداری فعالیت‌های معیشتی می‌بایستی تلاش‌های زیادی صورت گیرد تا بتوان از راه فعالیت‌های تولیدی، منابع پایداری برای امرار معاش خانواده‌ها ایجاد کرد. در این راستا، هدف این پژوهش شناسایی و طراحی رهیافت معیشت پایدار در روستاهای شمالی شهرستان اندر در کشور افغانستان می‌باشد. پژوهش حاضر در چارچوب رویکرد کیفی و با بهره‌مندی از روش نظریه مبنایی انجام شده است. به‌منظور تحلیل داده‌ها از روش استراوس و کوربین در نظریه مبنایی استفاده شده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه‌های عمیق و مشاهده بوده و به منظور گردآوری داده‌ها از روش نمونه‌گیری هدفمند و تکنیک گلوله‌برفی استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی صورت پذیرفته است. نتایج پژوهش حاضر منجر به شناسایی ۱۹ مقوله اصلی و ۲۷ مقوله فرعی شد که در قالب مدل پارادایمی دسترسی به معیشت پایدار به عنوان مقوله محوری و شرایط علی (وابستگی بیشتر به بخش کشاورزی، جنگ و چالش‌های امنیتی و کارایی ضعیف بخش دامداری و طیور)، عوامل زمینه‌ای (ضعف در زیرساخت و خدمات، پایین بودن سطح آگاهی کشاورزان و تکانه‌های اقتصادی و مالی)، شرایط مداخله‌گر (فروش و بازاریابی محصولات کشاورزی، مسایل اجتماعی و هزینه‌های بالایی منابع مصرفی)، راهبردها (صنعتی‌سازی روستاها، استفاده از انرژی‌های خورشیدی، مقاوم‌سازی مساکن روستایی، اثربخشی عوامل تولید و پرورش طیور بومی در حیاط) و پیامدها (ایجاد فرصت‌های شغلی متنوع، کاهش میزان وابستگی به بخش کشاورزی، کاهش هزینه‌های زندگی، تقویت صنایع دستی و بهبود روش‌های کسب درآمد) قرار گرفت.

واژگان کلیدی: معیشت پایدار روستایی، راهبرد های معیشت پایدار، اقتصاد روستایی، افغانستان.

* Karami596@yahoo.com

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

۱) مقدمه

جمعیت جهان در چندین دهه اخیر به شدت در حال رشد بوده و آمارها نشان دهنده این است که اغلب جمعیت اضافه شده متعلق به کشورهای درحال توسعه می‌باشد. بخش غالبی از این جمعیت در مناطق روستایی زندگی کرده که دارای سطح زندگی و معیشت نامطلوب به نسبت استانداردهای جهانی می‌باشد (AusAID, 1997: 22). هدف و ایده اصلی معیشت پایدار استفاده از منابع، دارایی‌ها و سرمایه‌های موجود (انسانی، اجتماعی، مالی، طبیعی، نهادی و فیزیکی) در مناطق روستایی بدون آسیب‌رسانی به محیط می‌باشد. بر این اساس، دارایی‌ها و سرمایه‌های روستایی می‌تواند پایه‌گذار دست‌یابی به اهداف معیشت پایدار روستایی باشد (ساربان و عبدپور، ۱۳۹۸: ۲۳-۴۶). همچنین اهداف معیشت کاهش فقر، حمایت اجتماعی، مقابله با طرد اجتماعی، ارتقاء حقوق بشر و محافظت از منابع طبیعی می‌باشد (Gautam and Andersen, 2016: 239-249). معیشت به‌مفهوم تفکر در مورد دسترسی به دارایی‌ها و مدیریت برای نگهداری آن‌ها است. معیشت به معنی زندگی و زنده‌بودن، توانایی‌ها، دارایی‌ها و فعالیت‌هایی است که برای زندگی و زنده‌بودن مورد نیاز است (Chambers, 2005: 1-360). به‌طور کلی، یک معیشت شامل قابلیت‌ها، دارایی‌ها (ذخیره‌ها، منابع و حق دسترسی به منابع) و فعالیت‌های مورد نیاز برای زندگی است و وقتی پایدار است که بتواند با فشارها و تکانه‌ها سازگار شود، بهبود یابد و قابلیت‌ها و دارایی‌ها را در زمان حال و آینده تقویت یا حفظ نماید، در حالی‌که منابع طبیعی را از بین نبرد (Chamber and Conway, 1992: 1-29). معیشت پایدار دارای ابعاد مختلفت زیست‌محیطی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نهادی است. منظور از پایداری زیست محیطی آن است که توسعه با بقای فرایندهای زیست‌محیطی، تنوع‌زیستی و منابع‌زیستی همراه شود (Holden, 2002). رویکرد معیشت پایدار از جدیدترین رویکردها در زمینه توسعه جوامع روستایی است و فقر را فراتر از ناکافی‌بودن درآمد می‌داند (Guillotera et al., 2012; 287-291) و معیشت را مشتمل بر توانایی‌ها، دارایی‌ها (هر دو بعد مادی و منابع اجتماعی) و فعالیت‌هایی می‌داند که برای زندگی لازم است (افتخاری و همکاران،۱۳۹۰: ۱-۳۹). در حقیقت، ارایه رهیافت معیشت، راهکاری جدید در نظریه‌های توسعه برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در میان فقرا در مناطق روستایی بود و یکی از رویکردهای اساسی و مهم برای رسیدن به توسعه‌پایدار محسوب می‌شود (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۵-۱۱۰). بنابراین، از مهم‌ترین و تاثیرگذارترین بسترهای پیشبرد اهداف توسعه در نواحی دسترسی به سرمایه‌های معیشتی و عوامل موثر بر معیشت است (بریمانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۸۵-۹۶). طبق آمار سال ۱۳۹۸ مجموع جمعیت افغانستان ۳۲۲۲۵۵۶۰ نفر می‌باشد که از این تعداد ۷۷۶۱۷۶۵ نفر در شهرها، ۲۲۹۶۳۷۲۵ نفر در روستاها و ۱۵۰۰۰۰۰ نفر به شکل کوچی زندگی می‌کنند (اداره ملی احصائیه و معلومات، برآورد نفوس کشور افغانستان، ۱۳۹۸: ۱). طبق آمار ۷۱ درصد جمعیت افغانستان در مناطق روستایی زندگی می‌کند و معیشت خانوارهای روستایی این کشور وابسته به کشاورزی، دامداری و صنایع دستی می‌باشد (گرانپایه و جوانمردی، ۱۳۸۷: ۱۱). بخش بزرگی از اقتصاد کشور به تولیدات روستایی وابسته است و محصولات کشاورزان و دامداران، بیشتر صادرات کشور را تشکیل می‌دهد. متاسفانه جنگ‌های چند دهه اخیر، افغانستان را به یکی از کشورهای فقیر دنیا تبدیل کرده اند و از پتانسل‌های موجود استفاده بهینه صورت

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

نگرفته و مردم روستایی با مشکلات فراوانی مانند فقر، مهاجرت، عدم‌امنیت، بیکاری، خشکسالی، آفات طبیعی، نبود زیربناها و موارد دیگر روبرو هستند.

معیشت پایدار روشی برای تفکر در باب توسعه روستایی می‌باشد (چراغی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۴-۸۹) که تامین آن برای مردم روستایی باعث درآمد بیشتر، افزایش رفاه، کاهش آسیب‌پذیری، بهبود امنیت‌غذایی و استفاده پایدارتر از منابع طبیعی پایه می‌شود (DFID, 1999). به‌طور کلی، افزایش تنوع در معیشت روستایی باعث ایجاد انعطاف‌پذیری بیشتری در مسایل اقتصادی می‌گردد؛ زیرا این اجازه را به روستاییان می‌دهد تا در بین فرصت‌های اقتصادی که در حال از بین رفتن هستند و فرصت‌های جدید اقتصادی حق انتخاب بیشتری را برای خود فراهم آورند (Scoones, 1998: 1-22). اهمیت توجه به پایداری معیشت روستاییان که یکی از ارکان دستیابی به توسعه پایدار روستایی است، ضروری به‌نظر می‌رسد. از این رو شناسایی و طراحی رهیافت معیشت مکمل پایدار مناطق روستایی این شهرستان از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. شایان ذکر است که در مناطق روستایی کشور افغانستان مطالعات کمی در بخش معیشت پایدار روستایی پرداخته شده است و بر این اساس تحقیق حاضر از جمله تحقیق‌های نوآور و پیشرو در این زمینه محسوب می‌گردد.

۲) مبانی نظری

امروز توجه به روستاها به عنوان بخش پایه و ضروری توسعه هر کشوری است؛ زیرا عمده جمعیت فقرای جهان در مناطق و بافت‌های روستایی کشورهای درحال توسعه زندگی می‌کنند (مهدوی و شمس الدینی، ۱۳۹۲: ۲۱-۳۸). امروزه برنامه‌ریزان کشورهای درحال توسعه عمدتاً به این مطلب پی‌برده اند که بررسی نیازهای مردم روستایی نقش مهمی در بهبود معیشت پایدار ایفا کرده است و به این امر اشاره دارند که بهبود دسترسی جوامع روستایی به خدمات اساسی، ابزار مهم در شتاب بخشیدن به توسعه منطقه‌ای به شمار می‌رود (عنابستانی و جوانشیری، ۱۳۹۳: ۳۵-۵۴). کشاورزی فعالیت اصلی مردم روستاها است و پایه‌های آغازین اقتصاد روستاها را تشکیل می‌دهد. اما در فرآیند تحولات اقتصادی روستایی در جهان به نظر می‌رسد که بخش کشاورزی به تنهایی توانایی ایجاد تعادل در شاخص‌های اقتصاد روستاها و جمعیت این مناطق را نداشته و لزوم پرداختن به فعالیت‌های غیرکشاورزی و جستجوی شیوه‌های جدید معیشت بیش از بیش احساس می‌شود (مطیعی لنگردی و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۷-۸۳). متنوع کردن اقتصاد روستایی به سمت فعالیت‌های غیرکشاورزی، بدان معناست که نه تنها باید به رشد فعالیت‌های غیر کشاورزی روستایی پرداخت بلکه باید به افزایش و تنوع فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی و منابع درآمدی مکمل در راهبردهای معیشت خانواده‌های روستایی توجه نمود (جمعه‌پور و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۳-۶۳).

رهیافت معیشت پایدار در طول سال‌های گذشته، بهترین روش برای پرداختن به مسایل فقر و توانمندسازی فقرا بوده است (Darden et al., 2002: 19; Phillips and Potter, 2003: 167; نجفی و حیاتی، ۱۳۹۱: ۵۵-۷۳). پیام اصلی رهیافت معیشت پایدار این است که معیشت مردمان فقیر باید مرکز هر راهبردی برای کاهش فقر باشد، این رهیافت بر یکسری از اصول هدایتی برنامه‌ریزی شده و راه

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

متفاوتی از فکر کردن درباره برتری و حق تقدم در توسعه را ترسیم می‌کند. این رهیافت مردم را محور توسعه قرار می‌دهد و مردمان فقیر را توانمند می‌سازد تا خودشان در تعیین و پیدا کردن برتری‌های معیشتی شان شرکت کنند (UNDP, 2007: 1-399; Leary et al., 2008: 1-8; Adger, 2010: 275-292; Quinn et al., 2011: 2; Olsson et al., 2004: 2). اساس توسعه انسانی و توسعه اقتصادی بر معیشت استوار است، معیشت شامل همه کارهایی است که افراد انجام می‌دهند تا گذران زندگی کنند (Helmor and Sing, 2001: 1-128). امروزه، این مسله آشکار شده که لازمه رسیدن به توسعه، توجه به روستاها و بخش روستایی به عنوان بخش پایه است. با توجه به اینکه عمده جمعیت فقیر جهان در مناطق و بافت‌های روستایی کشورهای درحال توسعه زندگی می‌کنند (World Bank, 2008). یکی از راه‌های ناگزیر پیشرفت و جلوگیری از افزایش فقر روستاییان، توجه به وضعیت معیشتی خانوار روستایی است. رویکرد معیشت پایدار به عنوان یکی از رویکردهای جدید توسعه پایدار روستایی و شیوه‌ای برای اندیشیدن و تلاش برای دستیابی به توسعه، در اواخر دهه ۱۹۸۰ با هدف پیشرفت و در جهت فقرزدایی از اجتماعات روستایی به‌وجود آمد (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۹۷-۲۱۵). این رویکرد با تاکید بر تفکر جامع و یکپارچه در مورد کاهش فقر و توسعه روستایی در زمان اندکی توجه محقیقین بسیاری را به خود جلب کرده به‌طوری که معیشت اجتماعات در کانون توجه بوده است (مجتبی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱-۱۸؛ سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۹۷-۲۱۵). معیشت پایدار رویکرد غیربخشی، جامع و مردم محور (Carney, 2012: 1-3; Morse, 2013: 15-60) و منطبق با واقعیت مشارکتی است که با توانمندسازی روستاییان فقیر ظرفیت معیشتی آن‌ها را تقویت می‌کند (Scoones, 2009: 171-196). در این رویکرد بیان می‌دارد معیشت زمانی می‌تواند به پایداری برسد که بتواند خود را با تغییرات و فشارها مطابقت دهد بدون این‌که به منابع طبیعی آسیبی وارد سازد لذا مفهوم معیشت پایدار در دهه‌های اخیر در بحث‌های مدیریت پایدار منابع وارد شده است و بیان کننده تضمین حفظ و بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی است (Dehghani Pour et al., 2018: 336-347; Allison and Ellis, 2001: 377-388; Babulo et al., 2008: 147-155; Kusiluka et al., 2011: 66-73; Ohlsson, 2000: 52; Pomeroy et al., 2017: 250-255; Rigg, 2006: 180-202; Scoones, 2009: 171-196; Thuo, 2013: 70-79). با در نظر گرفتن اهمیت و نقش تاثیرگذاری که معیشت پایدار در زندگی خانوار روستایی دارد، همچنین افزایش نرخ بیکاری در بین جوامع روستایی و عدم‌توانایی برآورده ساختن نیازهای اولیه زندگی که ناشی از نبود یک معاش پایدار است، توجه به این موضوع از ضروریات است. با این وجود، به معیشت پایدار خانوارهای مختلف که در جوامع مشابه زندگی می‌کنند، توجه کافی نشده است (Wang et al., 2016: 122-131). لذا بدین‌منظور، پژوهش حاضر برای دستیابی به معیشت پایدار در کشور افغانستان، استان غزنی، روستاهای شمالی شهرستان اندر انجام می‌شود، تا بتوان از این طریق به درک عمیق‌تر و واقع گرایانه‌تری از وضعیت معیشتی آنان، دست یافت. معیشت پایدار برای روستایان از ارزش و اهمیت فراوانی برخوردار است، اما متاسفانه در کشور افغانستان تحقیقات صورت گرفته در مورد آن محدودتر است. در ادامه به تعدادی از مطالعات که در زمینه معیشت پایدار روستایی انجام شده، اشاره می‌شود. این مطالعات عبارت اند از:

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

جدول ۱. بررسی نتایج تحقیقات انجام شده در زمینه‌ی معیشت پایدار مناطق روستایی

عنوان تحقیق	نویسنده	نتایج
تجدید نظر بر معیشت‌های روستایی در افغانستان	گریس و پین (۱۳۹۳)	در حال حاضر با تمرکز توجه بر کشاورزی،نیازمندی‌های فقرا در روستاها از نظر انداخته شده اند. یک راه پیشرفت به جلو این خواهد بود تا فعالیت‌هایی طرح گردد که به تمام خانوار کمک نماید نسبت به این‌که به‌یک فرد کمک گردد.
مولفه‌های موثر در پایداری معیشت روستاییان شهرستان نیشاپور	حسینی و همکاران (۱۳۹۷)	شرکت‌ها در دوره‌های آموزشی و جلب هدفمند افراد خلاق در انجام پروژه میتواند به پایدارسازی معیشت روستاییان کمک نماید، از سوی دیگر سطح تحصیلات عامل مهم دیگری در رضایتمندی روستاییان از اقدامات انجام شده در خصوص پایدارسازی معیشت می‌باشد.
شناسایی و تبیین نقش طیور محلی در معیشت خانوارهای روستایی شهرستان مراغه	شمس و رزمی (۱۳۹۷)	زنان روستایی اظهار داشتند که هیچ دوره اموزشی رسمی در زمینه‌ی پرورش طیور محلی در منطقه مورد مطالعه برگزار نشده است. و آن‌ها این فعالیت‌ها را به صورت نسل به نسل از اطرافیان خود آموخته اند.
طراحی الگوی معیشت زیست‌بوم پایدار در روستای هجیج با استفاده از نظریه بنیانی	بارانی و همکاران (۱۳۹۷)	نتایج نشان داد که مردم این روستا با بهره‌گیری از مجموعه‌ای از داشته‌های طبیعی، اجتماعی، انسانی، فیزیکی، دانش بومی و فرهنگی، راهبردهای متنوعی را برای نگهداری زیست‌بوم خود از دیرباز در پیش گرفته اند. اما هجوم پیامدهای منفی و عنصرهای مداخله‌گر، زندگی این الگوی پایدار را در زمان کنونی به خطر انداخته که نیازمند توجه جدی است.
ارزیابی جایگاه آبزی‌پروری در معیشت پایدار روستایی کشاورزان شهرستان زاهدان	شهرکی و شریف‌زاده (۱۳۹۴)	نتایج نشان داد که آبزی‌پروری موجب بیشتر دارایی‌های اجتماعی، انسانی و مادی معیشتی کشاورزان آبزی‌پرور فعال در مقایسه با دو گروه دیگر بوده است. بر مبنای یافته-های پژوهش، آبزی‌پروری سبب بهبود وضعیت پایداری معیشت کشاورزان آبزی‌پرور فعال شده است.
تاثیر سرمایه معیشت بر راهبردهای سازگاری: شواهد روستایی در خانوارهای ووشن‌بنر، کشور چین	Jin et al (2019)	نتایج نشان می‌دهد که بیشتر کشاورزان منطقه مورد مطالعه استراتژی‌های سازگاری را برای مقابله با تغییرات آب وهوا اتخاذ کرده اند. سرمایه‌های معیشتی کشاورزان نقش مهمی در اتخاذ استراتژی‌ها سازگاری دارد.
ارتباطات مکانی بین سرمایه‌های معیشتی خانوار و جامعه در مناطق روستایی (نمونه‌ای از رودخانه ماهانادی، هند)	Berchoux and Hutton (2019)	نتایج نشان می‌دهد که سرمایهٔ فیزیکی با سرمایه‌های مالی و اجتماعی خانوار ارتباط مثبت دارد اما ارتباط سرمایهٔ طبیعی با خانوار منفی است. خانواده‌ها برای مقابله با شوک‌ها با دارایی‌های طبیعی خود تجارت می‌کند که این اصل حمایت از فرضیهٔ بالا است.
هدف گردشگری روستایی برای پایداری معیشت در شهر هتو، استان آنهویی، کشور چین	Min Gin (2019)	نتایج نشان داد که پیشرفت در گردشگری و سایر منابع درآمد در امرار معیشت تنوع با اکثر ساکنان اتخاذ استراتژی چند فعالیت با استفاده از روابط هم‌افزایی مشخص شدند که از این طریق پایداری معیشت عمومی را افزایش می‌دهند. به ازای این، آزادی مشارکت در امرار معاش جدید متفاوت است زیرا مشارکت افراد با دارایی محدود در جهانگردی دشوار هستند. بناء بر این در جامعه یک شکاف پدید آمده است.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

۳) روش تحقیق

این مطالعه کیفی از نوع داده بنیاد با رویکرد استراوس و کوربین[۱]می‌باشد. روش داده بنیاد معمولاً برای دست‌یابی به نظریه به کار می‌رود، ولی این قابلیت را نیز دارد که از تکنیک‌های آن در قالب روش‌های کیفی دیگر استفاده شود (استراوس و کوربین، ۱۳۹۸: ۳۴). با استفاده ار روش داده بنیاد می‌توان مفاهیم را به‌صورت استقرایی از داده‌های کیفی استخراج کرد و به طریق معنی‌داری در توسعه نظریه‌های مبتنی بر داده‌ها به‌کار برد. علاوه بر این تیوری داده بنیاد محاسن زیادی برای کشورهای درحال توسعه دارد، زیرا نتایج تحقیقات انعکاسی از شرایط واقعی همان کشورهاست. تیوری داده بنیاد به توسعه تیوری‌های "میان‌دامنه" کمک می‌کند و این یکی از دلایل استفاده از این روش تحقیق برای انجام پژوهش پیرامون پدیده‌ها است زیرا تیوری بدست آمده ازطریق تجربی قابل آزمایش می‌باشد (McCann and Clark, 2004: 7-18).

روش‌های به کار رفته جهت جمع‌آوری داده‌ها عبارتند از مشاهده، مصاحبه، یادداشت‌های میدانی و ثبت کتبی و صوتی که در جریان مصاحبه‌ها صورت گرفت. برای جمع‌آوری اطلاعات از نمونه‌گیری هدفمند[۲]و تکنیک گلوله‌برفی[۳]استفاده شده است. نمونه‌گیری هدفمند که به آن نمونه‌گیری قضاوتی و نظری نیز می‌گویند، نوعی از نمونه‌گیری غیرتصادفی است که موارد استفاده متعددی دارد. در این نمونه‌گیری محقق سعی می‌کند با استفاده از قضاوت، داوری شخصی و تلاش سنجیده نمونه‌ای انتخاب کند که در حد امکان معرف جامعه مورد مطالعه باشد. نمونه‌گیری گلوله‌برفی نوعی از نمونه‌گیری هدفمند است. وقتی گلوله‌برفی را روی برف می‌غلتانند، حجم آن افزایش می‌یابد. در نمونه‌گیری گلوله‌برفی نیز عضوی از یک شبکه اجتماعی عضو دیگر را معرفی می‌کنند و همین طور آن عضو نیز عضو دیگر را معرفی می‌کند، بدین ترتیب حجم نمونه به صورت شبکه‌ای و زنجیره‌ای انتخاب می‌شوند (حسن‌زاده، ۱۳۹۷: ۱۲۱-۱۲۳). در این پژوهش هم‌زمان با گردآوری داده‌ها تحلیل داده‌ها انجام شد و پژوهشگر با انجام ۲۳ مصاحبه به مرحله اشباع تئوریک رسید.

با توجه به مشکلات و پتانسیل‌های موجود در روستاهای افغانستان پژوهش حاضر برای دستیابی به معیشت پایدار در روستاهای شهرستان اندر انجام شد تا بتوان از این طریق مشکلات و چالش‌های معیشتی این روستایان شناسایی، و برای آن‌ها راه‌حل‌های متعددی یافت شوند. در پژوهش حاضر داده‌ها ازطریق مصاحبه‌های عمیق با روستایان مورد مطالعه جمع‌آوری شده است. روند مصاحبه از محدودیت‌های وضع شده از اثر ویروس کرونا خیلی وقت‌گیر شد و مصاحبه‌ها در ماه‌های فروردین، اردیبهشت، خرداد، تیر، مرداد و شهریور ۱۳۹۹ انجام شده‌اند و به‌طور میانگین هر مصاحبه ۴۳ دقیقه انجام گرفته است که وضعیت کلی مصاحبه‌های انجام شده، در جدول ۲ ارائه شده است.

۱Strauss & Corbin
۲Purposive Sampling
۳Snowball

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

جدول ۲. مشخصات نمونه پژوهشی

سن			وضعیت اشتغال		تحصیلات		
۲۰-۲۷	۲۸-۳۶	۳۶ به بالا	غیرشاغل	شاغل	بکلوریا	کارشناسی	کارشناسی ارشد
۹	۵	۱۰	۳۱	۵	۸	۱۴	۶
تعداد مصاحبه‌ها			۲۳				

روش اصلی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در نظریه بنیانی، کدگذاری است که طی فرایندی سه مرحله‌ای صورت می‌گیرد و این سه مرحله کدگذاری که برای تکوین منسجم، منظم و مشروح نظریه به کار رفته است، عبارت اند از:

مرحله اول) کدگذاری باز[1]

کدگذاری باز تجزیه مجموعه گردآوری شده به کوچک‌ترین جزءهای مفهومی ممکن است (مکی زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۹-۸۱). این نوع کدگذاری کمک به خلق مجموعه‌ای از مفاهیم دست اول می‌کند که ضمن اینکه ریشه در داده‌های خام دارند، انتزاعی هم هستند. پژوهشگران در این مرحله خط به خط داده‌ها را بازنگری نموده و فرایندهای آن را تشخیص داده، و با استفاده از کلمات و عبارات آن‌ها را کدگذاری نمودند. سپس با مقایسه مداوم کدها از نظر تشابه و تفاوت در مفاهیم، مقولات فرعی و اصلی شکل گرفته و ویژگی‌ها و ابعاد هر یک از آن‌ها تعیین گردید.

مرحله دوم) کدگذاری محوری[2]

در مرحله دوم کدگذاری که به نام کدگذاری محوری موسوم است، پژوهشگران یکی از مقوله‌ها را به عنوان مقوله محوری انتخاب کرده و آن را تحت عنوان پدیده محوری در مرکز فرآیند مورد کاوش قرار داده و ارتباط سایر مقوله‌ها را با آن مشخص می‌کند. ارتباط سایر مقوله‌ها با مقوله محوری در پنج عنوان به شرح ذیل می‌تواند تحقق داشته باشد (رضایی، ۱۳۹۶: ۱۱۶-۱۰۱).

الف) شرایط علی: این شرایط به حوادث و وقایعی دلالت می‌کند که به وقوع یا رشد پدیده‌ای منجر می‌شود (استراوس و کوربین، ۱۳۸۵: ۸).

ب) شرایط زمینه‌ای: شرایط خاصی که بر راهبردها تاثیر می‌گذارند؛

ج) شرایط مداخله‌گر: شرایط زمینه‌ای عمومی که بر راهبردها تاثیر می‌گذارند؛

د) راهبردها: کنش‌ها یا برهم کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شود؛

ه) پیامدها: خروجی‌های حاصل از استخدام راهبردها (دانائی فرد و امامی، ۱۳۸۶: ۶۹-۹۷).

مرحله سوم) کدگذاری انتخابی[3]

در کدگذاری انتخابی، یافته‌های مراحل کدگذاری قبلی را گرفته، مقوله محوری را انتخاب می‌کنند، به شکلی نظام‌مند آن را با دیگر مقوله‌ها ربط داده و آن روابط را اثبات می‌کنند و مقوله‌هایی را که به بهبود و توسعه بیشتری نیاز دارند، تکمیل می‌نمایند (دانائی فرد و امامی، ۱۳۸۶: ۶۹-۹۷). بر این اساس

[1] Open Coding
[2] Axial Coding
[3] Selective Coding

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

در طی کدگذاری انتخابی امتزاجی تحلیلی بر روی تمام مراحل صورت گرفت، طبقات بـا یکـدیگر تلفیـق شدند و فرایندهای اجتماعی اساسی توصیف گردید. حاصل این مرحله مقوله اصلی بود که با سایر مقوله‌ها ارتباط داشت، آن‌ها را توضیح داده و در حقیقت نتیجه پالایش شده کدهای اولیه می‌باشد (Glaser and Holton, 2004: 1-23). با مقوله‌ها شناسایی شده در داده‌ها مفاهیم توسعه یافتند و این مقوله‌ها در قالـب یک مسیر به‌هم متصل شدند و یک شکل روایت گونه از تیوری درحال پیدایش، از جمله مفاهیم، تعاریف مفهومی و روابط توسعه یافت. روایت بارها و بارها بازنویسی گردید تا تبیینی از تیـوری در حـال پیـدایش حاصل گردد که به وضوح بیان کننده انسجام منطقی بوده و منعکس کننده داده‌ها باشـد (Van Scotter and Pawlowski, 2012: 281-307).

در پژوهش کیفی، پژوهشگر خود ابزار اصلی پژوهش است؛ بنابراین، هرگز پژوهش عیناً تکرار نمی‌شود که همان نتیجه را بدست دهد. علت این است که زمینه، عواطف، ادراکات و به طور کلی، ویژگی‌های هر پژوهشگر با دیگران متفاوت است (هومن، ۱۳۹۴: ۲۲). در پژوهش‌های کیفی اعتبار و روایی داده‌ها از اهمیتی خاصی برخوردار است، لیکن برخی از پژوهشگران کیفی بحث درباره اعتبار و روایی داده‌ها و نتایج پژوهش را به‌طور سنتی مربوط به پژوهش‌های کمی می‌دانند (Johnson and Christensen, 2008: 1-639). اما واقعیت این است که در پژوهش‌های کیفی صحت و اعتبار داده‌ها و یافته‌ها بخشی بسیار مهم از فرایند پژوهش است (Creswell, 2012: 9). روش‌های مختلفی برای اعتبار سنجی در تیوری بنیانی وجود دارد که در پژوهش حاضر از دو روش نظرهای اصلاحی و مشاوره لازم با استاد راهنما [1]انجام شد که بعد از هدایت لازم استاد راهنما موارد ناقص اصلاح شد. روش دوم اعتبار سنجی داده‌ها یادداشت‌های میدانی[2] بود که در موقع مصاحبه‌ها یادداشت شده بود. اگر چه نتایج این پژوهش را نمی‌توان به همه موقعیت‌ها تعمیم داد، اما می‌توانند برای موقعیت‌های مشابهی کاربرد داشته باشد (تعمیم‌پذیری مفهومی).

روستاهای مورد مطالعه (حکیم‌خان بابا، حاجی کلا، تنگی، غلام صدیق کلا، چهارخانه و اکاخیل) در سمت شمال شهرستان اندر و نزدیک به مرکز غزنی قرار دارند. اکثریت ساکنان این روستاها به کارهای کشاورزی و دامداری مشغولند، و از این طریق امرار معاش می‌کنند. محصول عمده این روستاها انگور بوده و علاوه برآن، میوه‌های زردالو و سیب‌درختی، گندم، پیاز، سیب‌زمینی، گوجه و لوبیا نیز در این روستاها تولید می‌شود.

[1] Peer check
[2] Field Note

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

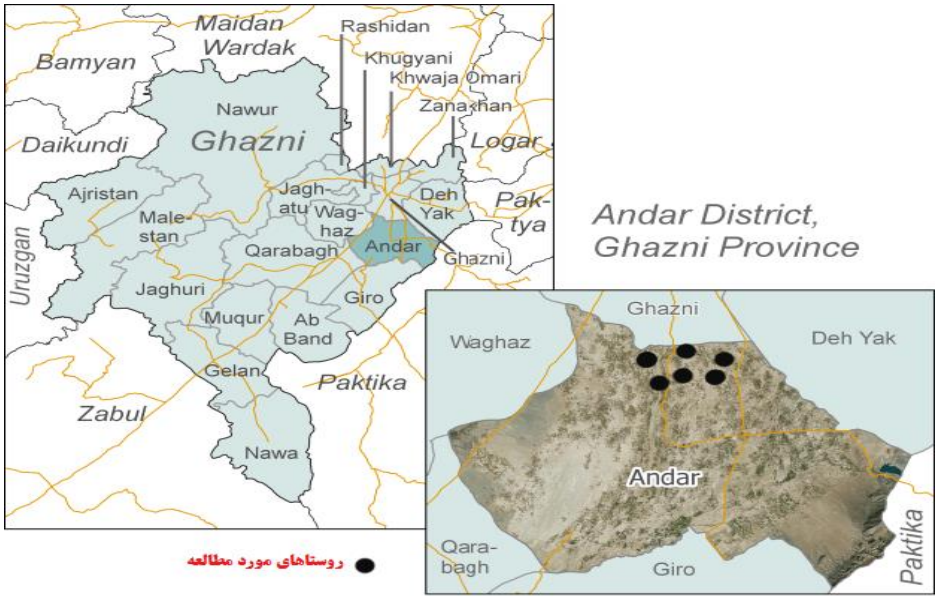

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه در کشور افغانستان، استان غزنی، شهرستان اندر

منبع: (Afghanistan Analysis Network)

۴) یافته‌های تحقیق

بر اساس تجزیه و تحلیل صورت گرفته طی سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی از ۲۳ مصاحبه صورت گرفته ۲۲۰ کد مستخرج گردید که تحلیل کدها، به شناسایی ۲۷ مقوله فرعی منجر گردید، و نهایتا از دسته‌بندی آن‌ها ۱۹ مقوله اصلی استخراج گردید. روابط بین مقوله‌های شکل گرفته در داده‌ها نشان داد که الگوی شکل گرفته با شکل اصلی الگوی پارادایمی (مدل الگویی یا سرمشق) استراوس و کوربین تطابق دارد، یعنی پدیده محوری (دسترسی به معیشت پایدار) متاثر از شرایط علی بوده و خود بر راهبردها تاثیرگذار است. راهبردها نیز به نوبه خود تحت تاثیر شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر، پیامدهای مرتبط با پدیده مورد بررسی را شکل می‌دهند. این الگوی پارادایمی در شکل شماره ۲ نشان داده شده است که در ادامه به تشریح مقوله‌های الگوی مذکور و ذکر نمونه‌ای از نقل‌قول‌های مشارکت کننده‌ها در هر مورد پرداخته می‌شود.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

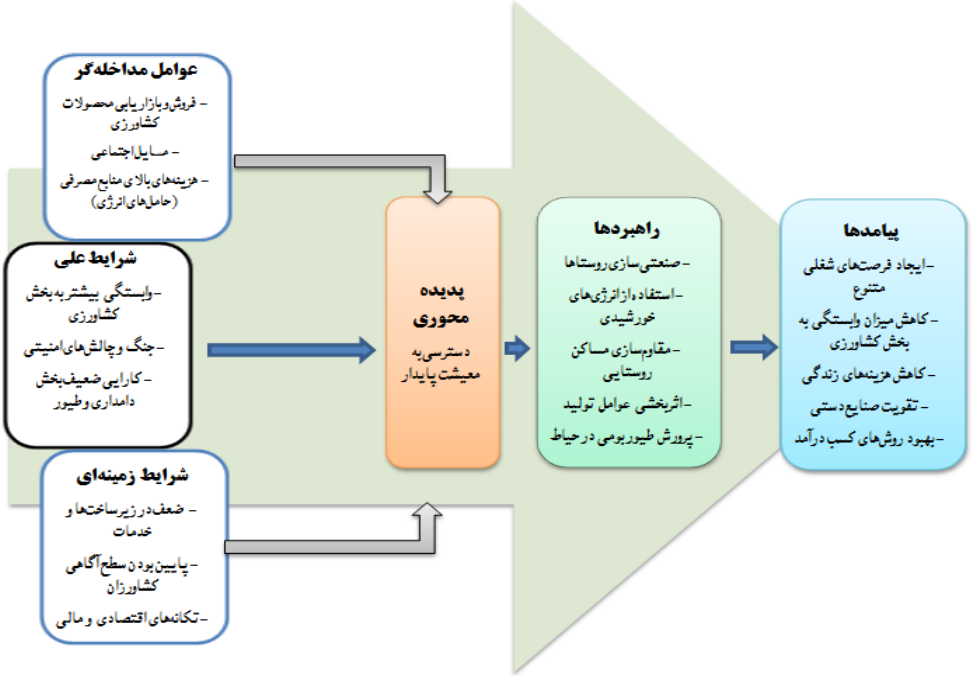

شکل ۲. مدل پارادایمی معیشت پایدار

شرایط علی معیشت پایدار روستایی

سه مقوله اصلی وابستگی بیشتر به بخش کشاورزی، جنگ و چالش‌های امنیتی و کارایی ضعیف بخش دامداری و طیور به عنوان شرایط علی شناسایی گردید که در زیر به شرح هر یک می‌پردازیم:

الف) وابستگی بیشتر به بخش کشاورزی

مواردی همچون کشاورزی سنتی، محدودیت زمین‌های کشاورزی، خشکسالی و روش‌های سنتی آبیاری بر معیشت پایدار روستاهای مورد مطالعه تاثیرگذار هستند.

۱-کشاورزی سنتی: بخش عمده مردم روستاهای مورد مطالعه، مشغول به کارهای کشاورزی هستند و در ساختار اقتصادی جامعه روستایی، کشاورزی از ارزش خاصی برخوردار است. وابستگی شدید بر کشاورزی برای امرار معاش ارزش کشاورزی را بالا برده است. نمونه‌ای از نقل‌قول مشارکت کنندگان در این زمینه به شرح زیر می‌باشد: (با گذشت هر روز میزان حاصلات کشاورزی پایین می‌شود، برای ازدیاد حاصلات از روش‌های قدیمی و تجارب قدیمی استفاده می‌کنیم که خیلی مفید نیستند) م[۱]۹

۲- محدودیت زمین‌های کشاورزی: اغلب روستاها از دیرباز محل تولید محصولات کشاورزی بوده‌اند، بنابراین، درصد بالایی از معیشت روستایان در رابطه با استفاده از زمین قرار دارد (مهدوی و شمس‌الدینی، ۱۳۹۲: ۳۶-۱۹). برای ازدیاد محصولات کشاورزی لازم است که زمین‌های کشاورزی توسعه یابند که با این کار می‌توان به رشد و توسعه اقتصادی مطلوب دست یافت. به‌طور نمونه در یکی از مصاحبه‌های انجام شده مشارکت کنندگان اظهار شده است که (نیازمندی‌های خانوادگی بیشتر شده و نیاز به حاصلات بیشتر داریم اما متاسفانه بناء بر عوامل مختلف زمین‌های کشاورزی کاهش یافته است) م۷

[۱] م علامت اختصاری مشارکت کنندگان است

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

۳- خشکسالی و روش‌های سنتی آبیاری: از جمله‌ی شوک‌های ناگهانی که می‌تواند معیشت را متاثر کند خشکسالی است (Donohue and Biggs, 2015: 391-403; Petersen and Pedersen , 2010).
خشکسالی در مناطق روستایی اثرات منفی برجا گذاشته است و تاثیرات آن بر جوامع روستایی به‌دلیل تاثیر مستقیم بر منابع درآمد روستایان شدیدتر است. در یکی از مصاحبه‌ها کشاورزان تاکید می‌کردند (آب‌های آشامیدنی و آبیاری کم شده کاهش پیدا کرده و زندگی ما پر از چالش‌ها شده است. بخاطریکه آب مورد نیاز برای کشاورزی خیلی با مشکل و با هزینه زیاد آماده می‌کنیم. نسبت به چند سال قبل میزان باران و برف کاهش پیدا کرده است) م ۱۳

ب) جنگ و چالش‌های امنیتی

جنگ علاوه بر آثاری که در زمان وقوع بر جای می‌گذارد، می‌تواند اثار درازمدتی بر روند رشد و توسعه اقتصادی برجا گذارد. که بعضاً اثرات دراز مدت آن بیش از آثاری است که به صورت مستقیم و غیرمستقیم در زمان وقوع بر جای گذاشته است.

۱- اثرات جنگ: جنگ و ناآمنی علاوه بر چالش‌های دیگر بخش کشاورزی را نیز تحت سایه خود در آورده است. از اثر جنگ‌های چند دهه اخیر در کشور، در کنار اینکه میلیون‌ها افغان در این مدت کشته و زخمی شدند، میلیون‌ها افغان دیگر مجبور به ترک کشور خود شدند، سرمایه‌های خویش را از دست دادند، زمین‌های کشاورزی که مردم در آن مشغول کار بودند به صحرا تبدیل شدند و در کل این وضعیت میزان فقر و بیکاری را در بین جوامع روستایی به شدت بیشتر ساخت. نمونه از نقل قول یکی از مصاحبه شونده‌ها در این رابطه عبارت اند از:
(از اثر نبود امنیت و جنگ‌های پیاپی خیلی صدمات به زندگی ما وارد شده اند، بخش کشاورزی را تضعیف کرده، خانه‌های مسکونی، باغات و مزارع متضرر شده، خیلی افراد عضو وجود شان از اثر جنگ از دست دادند. اگر خلاصه برای تان بگویم جنگ عامل همه بدبختی‌هاست) م۴

۲- امنیت سرمایه‌گذاری: توسعه اقتصادی و اجتماعی در سایه وجود امنیت امکان‌پذیر می‌باشد. زیرا به صورت عادی جریان سرمایه‌ها به سمت مناطقی انجام می‌گردد که امنیت سرمایه در آن محیط‌ها فراهم باشد. اما نبود امنیت باعث می‌شود که تمام فرصت‌ها و زمینه‌ها نادیده گرفته شود. یکی از کارشناسان در این باره اظهار می‌کنند که (در روستاها برای تقویت بخش‌های دامداری، مرغداری، صنایع و دیگر هیچ سرمایه‌گذاری نمی‌شود و در این بخش هیچ توجه صورت نمی‌گیرد. چالش عمده که در این راستا وجود دارد نبود امنیت است و دارایی‌های افراد ثروت‌مند در روستاها محفوظ نیست) م ۲۲

ج) کارایی ضعیف بخش دامداری و طیور

بخش عمده روستایان به کشاروزی و دامپروری مشغولند و تولید محصولات دامداری و طیور زندگی روستایان را می‌چرخاند، پرورش دام و طیور در روستاها به اندازه خیلی‌کم و با استفاده از روش‌های سنتی انجام می‌شود و روستایان عایدات قابل ملاحظه از آن بدست نمی‌آورند.

۱- ضعف در دام و طیور اصلاح نژاد شده: اصولاً دامدای وطیور یک شغل را تشکیل می‌دهند، اما دولت و سازمان‌های مرتبط با کشاورزی در اصلاح نسل، پرورش حیوانات و تهیه لبنیات سالم برنامه‌های لازم در

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

روستاهای مورد مطالعه نداشتند. نمونه نقل قول در این زمینه عبارت اند از: (گاوها و مرغ‌ها داریم، اما میزان تولید شیر و تخم شان خیلی پایین هست. گاوهای قدیمی داریم و بناء بر دلایل مختلف هر سال تلف می‌شوند و از نگهداری آن‌ها هیچ سودی ندارد. گاوهای که قدرت حاصل‌دهی بالا دارند، یافت نمی‌شوند) م ۱۶

۲- کمبود تولیدات لبنیات: با توجه به افزایش رشد جمعیت در کشور، افزایش توجه شهروندان به مسایل تغذیه‌ای و سلامتی، سرمایه‌گذاری در این بخش جذاب و مفید خواهد بود. اما متاسفانه عدم توجه به دامداری باعث کاهش میزان لبنیات شده است. در این زمینه یکی از مصاحبه شونده‌ها بیان می‌کند که (قبلاً هم برای تان گفتیم که به اصلاح نسل گاوها توجه صورت نمی‌گیرد، و در این بخش دولت هیچ توجه نمی‌کند، و هیچ برنامه تطبیق نکرده است) م ۸

شرایط زمینه‌ای معیشت پایدار روستایان

سه مقوله اصلی ضعف در زیرساخت و خدمات، پایین بودن سطح آگاهی کشاورزان و تکانه‌های اقتصادی و مالی بستر لازم و مورد نیاز روستایان برای معیشت پایدار شناسایی گردید، که از مقوله‌های فرعی زیر تشکیل شده است.

الف) ضعف در زیرساخت و خدمات

برای تامین نیازهای اساسی روستایان باید به بخش زیرساخت و خدمات روستایی توجه صورت گیرد، طبق تحقیقات صورت گرفته محرومیت از خدمات محلی لازم و نبود شرایط زیست محیطی محل زندگی افراد باعث افزایش جرم و جنایات و ایجاد آلودگی محیط‌زیست و کاهش فرصت‌های زندگی بهتر را برای انسان‌ها به دنبال دارد (Stafford and Marmot, 2003: 60) که در ادامه به بخش‌های مختلف مرتبط پرداخته می‌شود.

۱- نبود زیرساخت‌های صنایع کوچک و کشاورزی: فراهم آوردن امکانات و زیرساخت‌ها نقش بسیار مهمی در توسعه پایدار مناطق روستایی دارد (Tanguay et al., 2010: 407). درآمدها در محیط‌های روستایی بسیار محدود و اندک می‌باشد، برای متعدد ساختن منابع درآمدی روستایان باید به زیرساخت‌های صنایع کوچک و کشاورزی توجه لازم صورت گیرد. نمونه‌ای از نقل قول مشارکت کنندگان در این زمینه عبارت اند از: (تنها درآمد ناچیز کشاورزی کفایت نمی‌کند، اگر خلاصه برای تان بگویم بخش صنایع هیچ است) م ۱۲

ب) پایین بودن سطح آگاهی کشاورزان

به منظور بهبود وضعیت کشاورزی باید برنامه‌های آموزشی برای کشاورزان راه‌اندازی شود.

۱- عدم رعایت اصول علمی در کشاورزی: محصولات بهتر و بیشتر کشاورزی نیازمند شناخت دقیق کلیه اصول علمی می‌باشد و برای اینکه کشاورزی از حالت سنتی بیرون شود باید رعایت اصول علمی در اولویت قرار داشته باشد. در این رابطه یکی از متخصصِن بخش کشاورزی نقل کرده‌اند (اکثریت کشاورزان بی‌سواد هستند و برای ارتقای سطح آگاهی شان هیچ برنامه‌های تطبیق داده نشده است، کشاورزان به

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

افراد متخصص بخش کشاورزی هم تماس ندارند و این باعث شده که کشاورزی به حالت سنتی باشد) م ۲۰

ج) تکانه‌های اقتصادی و مالی

این مقوله شامل مقولات فرعی به شرح ذیل می‌باشد:

۱- ریسک بالا و کاهش پس‌انداز: ریسک فعالیت‌های کشاورزی بنابر دلایل مختلف بیشتر است، و خانوارها را ناگزیر به متعدد کردن منابع درآمدی کرده است. راهبرد افزایش درآمد نباید به یک بخش خاص محدود و وابسته باشد. در این باره یکی از شرکت کننده‌های شاغل اظهار می‌کرد (اگر خلاصه بگویم تنها از بخش کشاورزی محصولات ناچیز بدست می‌آوریم. وقتی‌که محصولات کشاورزی صدمه دید، زندگی ما صدمه می‌بیند) م ۱۸

عوامل مداخله‌گر معیشت پایدار روستایی

فروش و بازاریابی محصولات کشاورزی، مسایل اجتماعی اثر گذار بر معیشت و هزینه‌های بالای منابع مصرفی به عنوان سه مقوله مداخله‌گر شناسایی گردید، که به تشریح هر یک پرداخته می‌شود.

الف) فروش و بازاریابی محصولات کشاورزی

کشاورزان از عدم موجودیت بازارهای فروش در محل تولیدشان شکایت دارند و از عدم وجود تقاضا برای محصولات اضافی شان و یا قیمت پایین محصول در وقت فروش رنج می‌برند. چون بهای محصولات کشاورزی در وقت برداشت بسیار پایین می‌آید و درآمد مکفی کسب نمی‌شود.

۱- تولید محصولات کشاورزی: اقتصاد کشور افغانستان مانند کشورهای درحال‌توسعه دیگر، براساس کشاورزی است، آنهم کشاورزی سنتی طوری‌که وسایل و تکنولوژی در بخش کشاورزی کمتر دیده می‌شود. پس باید افزایش تولید محصولات کشاورزی و بهبود کیفیت آنها در سرلوحه اقدامات قرار گیرد. که این خود در حد بسیار زیاد به سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ارتباط دارد (فضل و اکبرزاد، ۱۳۹۶: ۸۹).

۲- نوسان قیمت: تولید و قیمت محصولات کشاورزی در افغانستان به‌دلیل عوامل مختلف نوسانات بیشتر نسبت به کشورهای منطقه و جهان دارند. همچنین در افغانستان تسهیلات کافی برای نگهداری محصول در طول سال وجود ندارد، تا بین عرضه و تقاضا تعادل برقرار کنند. یکی از مشارکت کننده‌گان در این باره اظهار کردند که (بعضی اوقات قیمت محصولات بلند اما بعضی اوقات خیلی پایین می‌باشد مثلاً سال گذشته یک سیر کشمش سیاه یک‌هزار افغانی ارزش داشت، اما همین سال همان کشمش سه‌صد افغانی ارزش دارد که این خیلی یک تفاوت وحشتناک است) م ۲۱

ب) مسایل اجتماعی

در بعد اجتماعی یا به عبارت بهتر اجتماع پایدار این است که سیستم پایدار اجتماعی باید پایداری را در بحث برابری و عدالت رعایت کند و خدمات عمومی و سلامتی، آموزش و برابری جنسیتی را موجب شود.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

۱- نابرابری جنسیتی: بسیار مهم است که نقش ممتاز زنان و چالش‌های پیش روی زنان در معیشت ذکر شود. برای تحلیل و استراتژی‌های سازگار شرایط برای زنان و مردان متفاوت است و مشکلاتی که پیش‌روی زنان است باید مورد توجه قرار گیرد. زنان روستایی به عنوان رکنی از واحدهای تولید مطرح و ساختار اقتصادی جوامع بدون تلاش و فعالیت آنان تصوری دور از ذهن به شمار می‌رود. به واقع نقش زنان روستایی در فعالیت‌های اقتصادی و توسعه روستایی واقعیتی انکارناپذیر است (بهنام، ۱۳۵۶: ۲۹-۳۲). زنان روستایی به علت نگرش‌های متفاوت کمتر از مردان از تحصیلات و مالکیت زمین برخورداراند و دسترسی آنها به منابع مولد، و همچنین مشارکت آنها در تصمیم‌گیری‌ها به واسطه مردان تعین می‌گردد. در این باره یکی از اشتراک کننده‌گان اظهار نظر کردند که (زنان روستایی هیچ منابعی مانند زمین و مواشی در دست نداره و برای بدست آوردن پول به هیچ منبع دسترسی ندارند. و این باعث شده که زنان در حالت بدی قرار بگیره، همچنین دارایی که از پدر به بچه‌ها باقی می‌ماند از آن تنها پسرها استفاده می‌کند و دخترها در آن سهیم نیست) م ۱۷

۲- هزینه‌های ازدواج: بعضی رسم‌های موجود در روستاهای مورد مطالعه، چالش‌های معیشتی به میان آورده است که مردم در اکثریت مصاحبه‌های شان از این عرف‌ها یادآوری می‌کردند مانند (رسم‌های نادرست و بدون سود زندگی ما را با مشکلات فراوانی روبرو کرده است. هزینه‌های زندگی ما را بالا کرده، و مشکلات معیشتی را چند برابر کرده است مثلاً هزینه‌های ازدواج. در ضمن هر خانواده به دختر خود طلا می‌دهد که خیلی پرهزینه هست) م ۱۵

ج) هزینه‌های بالای منابع مصرفی(حامل‌های انرژی)

مقوله‌های فرعی شان عبارت اند از:

۱- هزینه بالای حامل‌های انرژی: خیلی مردم به خدمات جدید انرژی دسترسی ندارند. مهم‌ترین کار برای افراد فقیر دستیابی خانواده‌هایشان به انرژی مورد نیاز برای پخت‌وپز و ایجاد گرماست. این افراد وابستگی زیادی به سوخت‌های طبیعی مانند چوب، ذغال و کود حیوانات دارند. بخاطریکه یا به مواد نفتی دسترسی ندارند و اگر دسترسی داشته باشد بهای شان خیلی بالا است. در این مورد مردم چنین اظهار نظر کردند (بهای مواد سوخت خیلی بالاست، و هوای اینجا خیلی سرد است. در فصل زمستان ناگزیر هستیم که مواد گرم کننده به بهای بلند بخریم، و اکثریت خانوار برای گرم کردن خانه‌ها و پخت‌وپز از مواد فاضله فضله حیوانات و چوب درختان استفاده می‌کنند) م ۱۱

۲- آب اشامیدنی و آبیاری: آب یکی از ماده‌های حیاتی در زندگی انسان‌ها به شمار می‌رود و برای همه جوامع موجودیت آب یک امر مهم پنداشته می‌شود، آما متاسفانه که اکثریت روستایان در این بخش چالش‌های فراوانی دارند. یکی از نقل قول در این زمینه عبارت اند از (به آب آشامیدنی پاک دسترسی نداریم. دولت و ادارات مسول در این بخش با مردم محل هیچ کمک نکرده است. هر خانواده در خانه‌های خود با حفر کردن چاه‌های عمیق آب اشامیدنی تهیه می‌کند که این کار پول زیاد می‌خواهند) م ۲۳

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

راهبردها

صنعتی‌سازی روستاها، استفاده از انرژی‌های خورشیدی، مقاوم‌سازی مساکن روستایی، اثربخشی عوامل تولید و پرورش طیور بومی در حیاط به عنوان مقوله‌های اصلی شناسایی گردید.

الف)صنعتی‌سازی روستاها

صنعتی‌سازی روستاها، علاوه بر ایجاد اشتغال و درآمد در نواحی روستایی، سهم قابل توجهی در تغییرات اجتماعی و محیطی نیز دارد. در این میان، صنعت روستایی به دلایلی چون کمک به حفظ جمعیت روستایی، افزایش سطح بهره‌وری اقتصادی، تنوع بخشی اقتصادی، تمرکززدایی اقتصادی و استفاده بهینه از منابع، دارای اهمیت فراوانی است (ایمانی، ۱۳۹۵: ۸).

۱- صنایع روستایی: تاثیر صنایع روستایی بر رشد و توسعه صنعتی کشورهای درحال توسعه از ابعاد مختلف قابل نقد و بررسی است. اما در این میان بیشترین تاکید صاحب‌نظران بر گسترش صنایع روستایی برای رفع معضل بیکاری و ایجاد فرصت‌های شغلی در نواحی روستایی و در نتیجه وضعیت درآمدی در بین روستاییان و کاهش مهاجرت افسار گسیخته به شهرها می‌باشد. به اعتقاد صاحب‌نظران ظرفیت محدود بخش کشاورزی در ایجاد اشتغال به دلیل محدودیت منابع تولید و جایگزینی فزاینده ماشین‌های کشاورزی در فعالیت‌های کشاورزی لزوم توجه به سایر بخش‌های اقتصاد در مناطق روستایی الزامی می‌نماید (یاوری، ۱۳۷۱: ۱۸). یکی از مصاحبه شونده‌ها گفت (زنان روستایی در بخش صنایع روستایی که در محل رایج هستند خیلی مهارت دارند، اما متاسفانه که زنان روستایی برای ساختن این صنایع وقت کافی ندارند ومشغول کارهای خانواده هستند).

ب)استفاده از انرژی‌های خورشیدی

صاحب‌نظران و کارشناسان به دنبال منابعی هستند که به تدریج جایگزین سوخت‌های فسیلی شوند. یکی از این منابع انرژی پاک و لایزال، انرژی خورشیدی است، که در بخش گرمایش و سرمایش ساختمان و در صنعت می‌تواند باعث صرفه‌جویی قابل توجهی گردد. استفاده از انرژی‌های نو و از این میان انرژی خورشیدی می‌تواند باعث کاهش هزینه‌های زندگی، کاهش وابستگی به منابع فسیلی و همچنین باعث کاهش گازهای مضر شود.

۱- تشویق سرمایه‌گذاری در این بخش: با توجه به افزایش نرخ هزینه‌های سوخت‌های فسیلی باید به دنبال تولید برق از منابع تجدید پذیری نظیر انرژی خورشیدی بود. چراکه این منابع علاوه بر بی‌ضرربودن برای محیطزیست، ارزان و قابل دسترس می‌باشد. با توجه به سودهای فراوان این بخش، دولت باید به منظور حمایت و تشویق بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در این بخش مشوق‌های لازم را در نظر بگیرد. در این باره افراد شرکت کننده در یک مصاحبه گروهی چنین اظهار نظر کردند (اگر انرژی خورشیدی برای ما مهیا شود، هزینه‌های زندگی ما چند برابر کاهش پیدا می‌کند و ما می‌توانیم که زمین‌های زیاد زیر کشت بیاوریم. اگر برق خورشیدی داشته باشیم می‌تانیم که پول گرم کردن خانه‌های مسکونی را پس‌انداز کنیم) م ۱

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

ج) مقاوم‌سازی مساکن روستایی

دسترسی به مسکن مناسب یکی از موضوعات حیاتی برای تضمین سلامت و رفاه مردم است. با این وجود در حال حاضر میلیون‌ها نفر از مردم جهان فاقد مسکن مناسب و یا در شرایط نامناسب و به مسکن زندگی می‌نماید (World Bank, 2016). مسکن یکی از نیازهای اساسی هر جامعه است. این پدیده از اجزاء و پاسخی به واکنش‌های محیطی انسان است؛ که از آن انتظار ارایه خدمات و وجود کارکرده‌ای متعددی همچون خدمات زیستی، آسایش روحی و روانی، تامین نیازهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و نیز ارایه امکانات و خدمات به فرد یا افراد در جوامع می‌رود (Aliyu, 2014: 1-6).

۱- بازنگری مساکن روستایی ازطرف دولت: مساکن روستایی نقش مهمی در توسعه و رفاه مردم روستایی دارند و باید دولت و ادارات مربوط در این زمینه اقدامات لازم نمایند، اما متاسفانه که به بازنگری مساکن روستایی ازطرف دولت هیچ توجه صورت نگرفته است و این امر زندگی مردم روستایان را با چالش‌های متعدد اقتصادی و اجتماعی روبرو کرده است. در این‌باره یکی از مشارکت‌کنندگان چنین اظهار نظر کردند (خانه‌های مسکونی ما گلی هستند و شکل و دیزاین شان خیلی ساده هست. هر سال از اثر برف و باران خانه‌های مسکونی ما تخریب یا هم از بین می‌رود) م ۲

د)اثربخشی عوامل تولید

این عوامل در تولید محصولات کشاورزی نقش حیاتی دارند. و به اثربخشی آن باید توجه لازم صورت گیرد تا در کمیت و کیفیت محصولات کشاورزی تغیرات چشم‌گیری به‌میان آید.

۱- استفاده از عامل مدیریت: مدیریت از عوامل عمده تولید به حساب می‌آید و فرآیند تولید را رهبری می‌کند. همچنان مدیریت زمینه استفاده مطلوب و موثر از عوامل تولید، رهبری تولید و بازاریابی محصولات کشاورزی را فراهم می‌سازد، چون در روستاهای مورد مطالعه کشاورزی سنتی است و نقش مدیریت در مزارع کمرنگ است. در این باره یکی از مصاحبه شونده‌ها چنین اظهار نظر کردند (در پایان سال سود و زیان را سنجش کرده نمی‌تانیم. از اثر بی‌سوادی همه کارهای کشاورزی ما بدون حساب و کتاب صورت می‌گیرد) م ۱۴

۲- مشکلات در عوامل تولید: عوامل تولید که در کمیت و کیفیت محصولات کشاورزی نقش حیاتی دارند و بدون این عوامل تولید محصولات کشاورزی امکان‌پذیر نیست. در کشور افغانستان کیفیت بعضی عوامل تولید معیاری و مطمین نیست. اکثریت کشاورزان از کیفیت عوامل تولید که در بازار یافت می‌شوند راضی و مطمین نیستند. نمونه‌ای از نقل‌قول مشارکت کننده‌ها چنین بود که (کودهای سیاه و سفید که به محصولات خود می‌دهیم. قیمت شان خیلی بالا هست اما اثر شان بالای محصولات کشاورزی خیلی پایینه، بعضی اوقات به جای مفید بودن زیان‌آور تمام می‌شود) م ۱۰

ه) پرورش طیور بومی در محوطه حیاط منازل مسکونی

پرورش طیور به ویژه طیور بومی سودمندی‌های اقتصادی زیادی دارند. خانواده‌های روستایی می‌تواند توسط پرورش طیور بومی بخشی از نیازهای خانواده را برطرف کند. زنان و دختران روستایی به عنوان

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

یک نیروی کار مناسب می‌تواند مدیریت و نگهداری از یک گله کوچک مرغ بومی را بر عهده گیرند که درآمد جنبی حاصل از آن، در اقتصاد خانواده‌های روستایی اهمیت زیادی دارند.

۱- توجه به نسل‌های طیور بومی: نسل‌های موجود طیور بومی با گذشت هر روز با نابودی مواجه می‌شوند لذا به حفظ و تقویت نسل‌های بومی باید توجه لازم صورت گیرد. زیرا نگهداری و پرورش مرغ بومی، به دلیل نیاز نداشتن به امکانات و تجهیزاتی که در پرورش مرغ‌های صنعتی مورد استفاده قرار می‌گیرند و نیز داشتن مقاومت بیشتر و سازوگاری با اقلیم بومی، آسان‌تر است و امکان نگهداری مرغ بومی با کمترین هزینه امکان‌پذیر است. درین باره یکی از مصاحبه کنندگان چنین اظهار نظر کردند که (مرغ‌ها خانوادگی داریم اما به تعداد خیلی‌کم. نسل مرغ‌های خانوادگی کم می‌شود، ظرفیت تخم‌گذاری بعضی مرغ‌های خانواده‌گی پایین هست، اما با نگهداری آنها آشنا هستیم و دسترسی به آن آسان است) م ۳ و ۱۰

پیامدها

پنج مقوله اصلی ایجاد فرصت‌های شغلی متنوع، کاهش میزان وابستگی به بخش کشاورزی، کاهش هزینه‌های زندگی، تقویت صنایع دستی و بهبود روش‌های کسب درآمد برای بهبود معیشت پایدار روستاهای مورد مطالعه شناسایی گردید.

الف) ایجاد فرصت‌های شغلی متنوع

اشتغال به عنوان یکی از نیازهای اساسی جامعه بشری یکی از رویکردهای تحول‌زای چند دهه اخیر در فرایند توسعه اقتصادی و تامین فرصتهای نوین شغلی، از اهمیت وافری برخوردارند. این امر بویژه در روستاها از اهمیت بالایی برخوردار است زیرا روستاها به جهت دارا بودن منابع متعدد و متنوع طبیعی و انسانی از ظرفیت بالایی برای ایجاد فرصت‌های جدید شغلی برخوردار هستند (صادقلو و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۴۳).

۱- کاهش میزان بیکاری: یکی از مهم‌ترین مسایل و مشکلات اقتصادی روستایان در حال حاضر مسله بیکاری است که تعداد بالای روستایان گرفتار آن هستند. افزایش بیکاری، نبود کسب و کار و عدم درآمد حداقل برای تامین نیازمندی‌های اولیه زندگی، باعث شده که بیشتر روستایان با سختی‌های گوناگون اقتصادی و اجتماعی روبرو شوند. برای کاهش بیکاری شغل‌های جدیدی بایستی ایجاد شود تا بیکاری تا حد ممکن کاهش پیدا کند. در این باره یکی از شرکت کنندگان چنین اظهار نظر کردند (این یک چالش خیلی بزرگ است چرا که جمعیت روستایی زیاد می‌شود. مثلاً کشاورز که چند سال قبل کارهای مزرعه خود به تنهایی انجام می‌دادند حالاً اعضای آن خانواده بیشتر شده و همه‌ی شان مشغول در همان مزرعه هست که این کار بیکاری را افزایش داده اند) م ۶

ب) کاهش میزان وابستگی به بخش کشاورزی

تنها اقدام به فعالیت‌های کشاورزی در روستاها چاره‌ساز نبوده، ایجاد مشاغل متنوع یا تنوع‌بخشی به فعالیت‌ها به عنوان یک هنجار شناخته می‌شود (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۷-۱۸).

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

۱- تقویت بخش دامداری و طیور: یکی از راه‌های برون‌رفت از وابستگی به بخش کشاورزی تقویت بخش دامداری و طیور است که با تقویت این بخش می‌توان منابع معیشتی روستایان را افزایش داد. در این باره یکی از مصاحبه کننده‌ها چنین اظهار نظر کردند (بخش دام و طیور خیلی ضعیفه، در شش‌تا روستاها هیچ خانواده تولید لبنیات و تخم‌مرغ برای فروش ندارند اگر به تقویت این دو تا بخش توجه شود خیلی خوب میشه) م ۹

ج) کاهش هزینه‌های زندگی

برای کاهش هزینه‌های زندگی باید از راه‌های گوناگون و بدیل استفاده شود تا بتوان هزینه‌ها را به حداقل برسانیم.

۱- رسیدن به خودکفایی: محصولات کشاورزی و تولیدات دیگری روستایان باید به حدی برسد که نیازمندیهای خانوادگی شان را مرفوع کند و از حالت بخورنمیر بیرون شوند. در این باره یکی از مشارکت کننده‌گان چنین اظهار داشت (برای اینکه به خودکفایی برسیم باید به تقویت همه بخش‌های درآمدزا توجه شود) م ۱۰

د) تقویت صنایع دستی: تاثیر صنایع روستایی بر رشد و توسعه صنعتی کشورهای در حال توسعه از ابعاد مختلف قابل نقد و بررسی است. اما در این میان بیشترین تاکید صاحب‌نظران بر گسترش صنایع روستایی برای رفع معضل بیکاری و ایجاد فرصت‌های شغلی در نواحی روستایی و در نتیجه وضعیت درآمدی در بین روستایان و کاهش مهاجرت افسارگسیخته به شهرها می‌باشد. به اعتقاد صاحب نظران ظرفیت محدود بخش کشاورزی در ایجاد اشتغال به دلیل محدودیت منابع تولید و جایگزینی فزاینده ماشین‌های کشاورزی در فعالیت‌های کشاورزی لزوم توجه به سایر بخش‌های اقتصاد را در مناطق روستایی الزامی می‌نماید (یاوری، ۱۳۷۱: ۱۸).

۱- توجه دولت به صنایع دستی: یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های زنان روستایی اشتغال در زمینه صنایع دستی می‌باشد و این صنایع اهمیتی بالایی در خوداشتغالی زنان روستایی دارند. از نظر اقتصادی، کار در زمینه صنایع‌دستی نیاز به سرمایه‌گذاری چندانی نداشته و هر خانواده روستایی با هر میزان سرمایه‌ای می‌تواند در این زمینه مشغول باشد. خوداشتغالی زنان روستایی ازطریق گسترش و توسعه صنایع دستی در روستاها می‌تواند تا حد زیادی نقش زنان را ارتقاء داده و شرایط مناسب‌تری را از لحاظ اجتماعی برای آنان فراهم نماید (شادی طلب، ۱۳۷۱: ۳۰-۳۱). در این باره یکی از شرکت کننده در مصاحبه ۱۹ چنین اظهار کردند که (تا هنوز برای توسعه‌ی صنایع روستایی دولت هیچ کمک با مردم محل نکرده است و عدم توجه دولت و افراد مسول باعث ضعف این صنعت شده است).

ه) بهبود روش‌های کسب درآمد

منبع اصلی درآمد هر فرد یا خانوار، درآمد ناشی از کار یا شغلی است که فرد یا افراد نان‌آور خانواده به آن مشغول هستند. بهتر خواهد بود که یک خانواده از راه‌ها و روش‌های جدیدی و سودآور استفاده کند.

۱- افزایش درآمد: درآمد مفهومی عام است که می‌توان پیرامون آن در سطح جهانی، ملی و فردی منطق‌ها و تفاسیر مختلفی ارایه داد، اما آنچه در اینجا مورد توجه است، نگاه به درآمد از زاویایی فردی و

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

در مناطق روستایی می‌باشد (عبدلی و ورهرامی، ۱۳۸۹: ۷۳-۹۰). گسترش فعالیت‌های غیر کشاورزی روستایی سهم عمده‌ای در افزایش درآمدهای روستایی داشته است (پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۹۰: ۲۲۷). در این باره یکی از شرکت کننده‌گان چنین اظهار کردند که (درآمد ما خیلی پایینه، بخاطریکه تنها محصولات ناچیز کشاورزی که بدست می‌آوریم، بهای آنها خیلی پایین و نیازمندیهای روزمره ما مرفوع کرده نمی‌تواند. و چالش عمده دیگر این است که راهبرد افزایش درآمد تنها و تنها به یک بخش خاص یعنی کشاورزی محدود است و بخش‌های دیگر درآمدزا توسعه نیافته اند) م ۵

جدول ۳. کدها، مقوله فرعی و اصلی معیشت پایدار

کد	مقولات فرعی	مقولات اصلی	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
کمبود زیاد متخصیصین کشاورزی، کشت گندم دوسال یک بار، عدم وجود گونه‌های تاک مقاوم به سرما، زیرخاک کردن تاک‌ها در فصل زمستان، شکسته شدن شاخه‌های تاک هنگام زیرخاک کردن، وجود تاک‌های نشسته به زمین پس از خارج کردن از خاک، عدم وجود تاک‌های درختی یا ایستاده، صدمه رسیدن به حاصلات انگور از اثر تماس با زمین، تبدیل انگور به کشمش در فضای آزاد و روش‌های سنتی، شاخه‌بری سنتی و غیرعلمی تاک‌ها	کشاورزی سنتی	وابستگی بیشتر به بخش کشاورزی	عوامل علی	دسترسی به معیشت پایدار
ازدیاد جمعیت روستایی، فرهنگ خانه‌های بزرگ و وسیع	محدودیت زمین‌های کشاورزی			
نبود سیستم نوین آبیاری، پرت آب، خشک شدن قنات‌ها، پایین رفتن سطح آب‌های زیرزمینی، وجود قنات‌های خشک باعث محدودیت زمین شده است	خشکسالی و روش‌های سنتی آبیاری			
نبود امنیت، به آتش کشیدن مزارع و باغات در جریان جنگ، تخریب و از بین رفتن خانه‌های مسکونی در جریان جنگ، مصدوم و یا معلول شدن افراد خانوار در اثر جنگ و عدم توانایی ایشان در امور معیشتی خانوار، افزایش هزینه خانوار در خصوص نگهداری از افراد آسیب‌دیده از جنگ	اثرات جنگ	جنگ و چالش‌های امنیتی		
شرایط نامساعد امنیتی روستاها برای سرمایه‌گذاری، عدم موثریت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، عدم سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	امنیت سرمایه‌گذاری			
گاوهای حساس در مقابل بیماری، طولانی بودن مدت تولید مثل گاوها، ازدیاد بیماری‌های تغذیه‌ای گاوها در زمستان، گران بودن علوفه‌جات گاو و گوسفند، عدم ایجاد فارم‌های طیور اصلاح شده، نبود مراکز القاح مصنوعی گاوها، عدم توجه به اصلاح نسل گاوهای قدیمی، عدم دسترسی به نسل اصلاح شده طیور	ضعف در دام و طیور اصلاح نژاد شده	کارایی ضعیف بخش دامداری و طیور		
پایین بودن ظرفیت شیردهی گاوها، کاهش نگهداری گاو و گوسفند	کمبود تولیدات لبنیات			
نبود ذخایر برای حفظ محصولات کشاورزی، عدم توجه به اصلاحات ارضی، نبود کارگاه‌های مربوط به صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی، نامناسب بودن راه‌های مواصلاتی (گلی بودن) با شهر جهت ارایه محصولات، نبود برنامه‌های آموزشی – ترویجی در مناطق روستایی ازطرف دولت، عدم توجه به مبانی پژوهشی، نبود نهادهای تعاونی در روستاها	نبود زیرساخت‌های صنایع کوچک و کشاورزی	ضعف در زیرساخت و خدمات	عوامل زمینه‌ای	
تجویز داروهای خودسر به محصولات، عدم آگاهی از چگونگی استفاده از کودهای شیمیایی، عدم استفاده از کودهای دامی برای حاصلخیزی زمین	عدم رعایت اصول علمی در کشاورزی	پایین بودن سطح آگاهی کشاورزان		

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

		تکانه‌های اقتصادی و مالی	ریسک بالا و کاهش پس‌آنداز	راهبرد افزایش درآمد به یک بخش خاص (کشاورزی تک محصولی) محدود است، کاهش برداشت، دستمزد پایین نیروی انسانی، بالا بودن هزینه‌های تمام‌شد محصولات کشاورزی، زندگی بخورنمیر، فقر روزافزون، عدم کشت گندم دیم از اثر خشکسالی
	عوامل مداخله‌گر	فروش و بازاریابی محصولات کشاورزی	تولید محصولات کشاورزی	عدم توجه کشاورز به قیمت محصول در وقت فروش، فروش محصول در مزرعه، نبود اطلاعات از بازار، وجود دلال در بازار، ارتباط ضعیف با بازار محصولات کشاورزی، برداشت محصول به روش سنتی، وسایل ابتدایی بسته‌بندی، بسته‌بندی سنتی
			نوسان قیمت	عدم ثبات در قیمت محصولات
		مسایل اجتماعی	نابرابری جنسیتی	ندادن حقوق شرعی میراث به زنان، اشتغال زنان در کارهای خانواده، نبود فرصت‌های درآمدزا برای زنان روستایی
			هزینه‌های ازدواج	هزینه‌های بالای ازدواج
		هزینه‌های بالای منابع مصرفی(حامل‌های انرژی)	هزینه بالای حامل‌های انرژی	بهای بالای بنزین، بهای بالای برق خورشیدی، بهای بالای گاز، گران بودن مواد سوخت، بهای بالای چوب سوخت، بالا بودن هزینه‌های زمستانی، نبود برق در روستا، بهای بالای کوره
			آب اشامیدنی و آبیاری	هزینه بالای حفر چاه‌های عمیق، هزینه بالا در آماده کردن آب آشامیدنی، بالا بودن هزینه‌های استخراج آب از زیرزمین
	راهبردها	صنعتی‌سازی روستاها	صنایع روستایی	نبود فروشگاه‌های صنایع روستایی، پایین بودن سطح تولید صنایع دستی، عدم توجه به مهارت‌های زنان روستایی در بخش صنایع دستی، عدم توجه به صنایع بزرگ و کوچک، عدم توجه به احداث و راه‌اندازی صنایع خرد روستایی
		استفاده از انرژی‌های خورشیدی	تشویق سرمایه‌گذاری در این بخش	استفاده از آبگرمکن‌های خورشیدی، جلوگیری از آلودگی هوا، کاهش هزینه‌های حامل‌های انرژی، ایجاد برنامه‌های تشویقی و حمایتی برای استفاده از انرژی‌های خورشیدی، اشتغالزایی در بخش انرژی‌های خورشیدی
		مقاوم‌سازی مساکن روستایی	بازنگری مساکن روستایی ازطرف دولت	آسیب کالبدی مساکن روستایی با توجه به بافت خشت و گلی در فصل زمستان، هزینه بالای بازسازی مساکن روستایی آسیب دیده در فصل زمستان
		اثربخشی عوامل تولید	استفاده از عامل مدیریت	نبود مدیریت مزرعه، عدم استفاده از مکانیزاسیون کشاورزی
			مشکلات در عوامل تولید	کیفیت ضعیف نهاده و کاهش سطح تولید کشاورزی، گران بودن نهاده‌ها و عوامل تولید، عدم رعایت وقت و اندازه کودهای شیمیایی
		پرورش طیور بومی در حیاط	توجه به نسل‌های طیور بومی	آموزش نگهداری طیور برای روستایان، دسترسی آسان به مواد تغذیوی طیور، راه اندازی برنامه‌های تشویقی و حمایتی برای نگهداری طیور
	پیامدها	ایجاد فرصت‌های شغلی متنوع	کاهش میزان بیکاری	ترغیب سکتور خصوصی به سرمایه‌گذاری در روستاها، رونق فعالیت‌های صنعتی در روستاها، کسب آموزش‌ها در بخش کارآفرینی
		کاهش میزان وابستگی به بخش کشاورزی	تقویت سکتور دامداری و طیور	دسترسی به منابع گوناگون درآمدزا، توجه بیشتر به بخش دام و طیور، تمرکز بیشتر به مراکز حرفه‌ای جهت فراگیری مهارت‌های مختلف، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در روستاها، کاهش مهاجرت‌ها به شهر
		کاهش هزینه‌های زندگی	رسیدن به خودکفایی	استفاده از روش‌های صرفه جوی زندگی
		تقویت صنایع دستی	توجه دولت به صنایع دستی	سرمایه‌گذاری بیشتر، افزایش مهارت‌های لازم، ایجاد نمایشگاه‌های محلی و ملی برای صنایع دستی، حمایت زنان جهت تقویت صنایع دستی، حمایت و توسعه از مهارت‌های زنان
		بهبود روش‌های کسب درآمد	افزایش درآمد	مکانیزاسیون فعالیت‌های کشاورزی

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

۵) نتیجه‌گیری

دست‌یابی به معیشت پایدار بدون در نظر گرفتن همه جنبه‌های تاثیرگذار در معیشت امکان‌پذیر نیست. در روستاها، جهت دستیابی به اهداف معیشت پایدار روستایی لازم است که به صورت هم‌زمان و یک‌پارچه به دارایی‌های معیشت پایدار روستایی، توجه شود بر این اساس، در این مطالعه به شناسایی و طراحی رهیافت معیشت پایدار روستاهای شهرستان اندر پرداخته شده است. اطلاعاتی که از روستاهای مورد مطالعه بدست آمد حاکی از آن است که مردم با چالش‌های فراوانی معیشتی روبرو هستند و تاثیر عوامل متعدد این چالش‌ها روز به روز اضافه‌تر می‌شود. مقوله‌های علی مدل طراحی وابستگی بیشتر به بخش کشاورزی، جنگ و چالش‌های امنیتی و کارایی ضعیف بخش دامداری و طیور هستند. با توجه به مقوله‌های علی مدل طراحی شده در روستاهای مورد مطالعه صنایع روستایی، خدمات روستایی، دامداری و طیور در مقایسه با بخش کشاورزی بسیار عقب‌مانده است؛ این بدان معنی نیست که کشاورزی روستاهای شمالی شهرستان اندر، از وضعیت مطلوبی برخوردار است بلکه تک محصولی بودن اقتصاد روستاها (اکثریت باغات انگور) با بهره‌وری و بازده کم و به شیوه سنتی روستاها را به وضعیت نامطلوبی معیشتی برده است. در ضمن بناء بر عوامل مختلف طبیعی ریسک محصولات کشاورزی بسیار بالا است و خانواده‌ها را به متعدد کردن منابع درآمدی مجبور کرده اند؛ اما متاسفانه که افزایش درآمد به یک بخش خاص (کشاورزی سنتی) وابسته است، لذا برای بدست آوردن نیازهای اقتصادی ساکنان نواحی روستایی از طریق تنوع‌بخشی فعالیت‌ها و تنوع روش‌های درآمدزایی و برای فراهم ساختن فرصت‌های شغلی گوناگون در این زمینه باید تشویق بیشتر صورت گیرد. همچنین اثربخشی عوامل تولید در بخش کشاورزی خیلی پایین بوده و کشاورزان نمی‌توانند که از مزارع و باغات خود برداشت بالایی داشته باشند، لذا در این زمینه باید توجه جدی صورت گیرد و برای افزایش محصولات کشاورزی باید به عوامل تولیدی که کیفیت پایینی دارند، توجه لازم صورت گیرد تا کشاورزان برای ازدیاد محصولات با کیفیت از این عوامل استفاده کنند.

واضح و آشکار است که جنگ و چالش‌های امنیتی در افغانستان هر بخش تولیدی و خدماتی را زیر سایه خود آورده است و جلو هر نوع پیشرفت و توسعه را گرفته و باعث این شده که مردم روستایان با دولت و ادارات توسعه روستایی ارتباط نداشته باشد و در محرومیت بیشتر زندگی کنند. مناطق روستایی در اثر جنگ و چالش‌های امنیتی صدماتی فراوانی دیده‌اند که باعث تضعیف بخش کشاورزی، تخریب خانه‌های مسکونی، معلولیت افراد روستایی و عدم سرمایه‌گذاری نقش بسزایی دارند لذا می‌بایستی سیاست مداران و افراد و گروه‌های ذیدخیل در تلاش رفع این معضل بزرگ شوند تا مردم از اثرات ناگوار جنگ نجات و رهایی پیدا کنند. جمعیت روستاها نسبت به سالهای گذشته چند برابر شده اند اما به ایجاد فرصت‌های شغلی جدید هیچ توجه صورت نمی‌گیرد و این باعث ازدیاد بیکاری، فقر و چالش‌های معیشتی فراوانی شده است، یکی از راه‌های ایجاد فرصت‌های جدید شغلی در روستاهای مورد مطالعه رویکرد چند کارکردی بودن و خروج از تک کارکردی می‌باشد. اشتغال و تامین فرصت‌های نوین شغلی در روستاهای مورد مطالعه از اهمیت بالایی برخوردار است زیرا روستاها از اثر دارا بودن منابع متعدد و متنوع طبیعی و

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

انسانی از ظرفیت بالایی برای ایجاد فرصت‌های جدید شغلی برخوردار هستند. لذا شناسایی پتانسیل‌های محیطی و استفاده بهینه و مناسب از آن می‌تواند تاثیر بسزایی در افزایش اشتغال داشته باشد که به دنبال آن بهبود وضعیت درآمدی خانوارها و به طور کلی، توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی روستاها را در پی خواهد داشت. هزینه‌های بالایی زندگی وضعیت اقتصادی روستایان را به حالت نامطلوبی برده است و چالش‌های معیشتی آنان را چند برابر کرده اند. هزینه‌های بالایی منابع مصرفی و حامل‌های انرژی، هزینه‌های ترمیم مساکن تخریب شده و دیگر عوامل اند که هزینه‌های روستایان را بالا برده است و این هزینه‌های بالا توان روستایان علیه مقابله باشوک‌های اقتصادی را کاهش داده اند. بسیاری از مردم به خدمات جدید انرژی دسترسی ندارند. مهم‌ترین کار برای افراد فقیر دستیابی خانواده‌هایشان به انرژی مورد نیاز برای پخت‌وپز و گرمایش. این افراد وابستگی زیادی به سوخت‌های طبیعی مانند چوب، ذغال و کود حیوانات دارند. بخاطریکه یا به مواد نفتی دسترسی ندارند و اگر دسترسی داشته باشد بهای‌شان خیلی بالا است لذا راه بیرون رفت از هزینه‌های بالای زندگی استفاده از راه‌های صرفه جویی و استفاده از انرژی‌های خورشیدی و ساخت خانه‌های مسکونی به شکل اساسی می‌باشد.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای عبدالمتین میانی در دانشکده کشاورزی، دانشگاه شهرکرد است.

۶) منابع

- استراوس، انسلم و کربین، جولیت، (۱۳۹۸)، **مبانی پژوهش کیفی (فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای)**، مترجم ابراهیم افشار، چاپ هشتم، نشر نی، تهران، صص ۳۴.
- استراوس، انسلم و کوربین، جولیت، (۱۳۸۵)، **اصول و روش تحقیق کیفی(نظریه مبنایی رویه‌ها و شیوه‌ها)**، ترجمه بیوک محمدی، تهران، پژوهشکده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، صص ۸.
- افتخاری، رکن‌الدین، عبدالرضا، مهدوی، داوود و طاهری، مهدی‌پور، (۱۳۹۰)، **ارزیابی پایداری گردشگری در روستاهای تاریخی فرهنگی ایران با تاکید بر پارادایم توسعه گردشگری**، مجله مطالعات گردشگری، دوره ۱، شماره ۱۴، صص۱-۳۹.
- ایزدی، حسن، بدری، سیدعلی و نامدار، محبوبه، (۱۳۹۱)، **نقش فعالیت‌های اقتصادی خاص بر ساختارهای اجتماعی – فرهنگی نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای کمباین‌دار استان فارس)**، پژوهش‌های جغرافیانی، دوره ۴۴، شماره ۷۹، صص ۱۷-۱۸.
- ایمانی، بابک، (۱۳۹۵)، **تاثیر صنعتی‌سازی روستاها بر توسعه روستایی**، اولین همایش بین المللی و دومین همایش ملی کشاورزی، محیط زیست و امنیت غذایی، صص ۸.
- بارانی، شهزاد، علی‌بیکی، امیرحسین، پاپ‌زن، عبدالحمید، (۱۳۹۷)، **طراحی الگوی معیشت زیست‌بوم پایدار در روستای هجیج با استفاده از نظریه بنیانی**، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۹، شماره ۱، صص ۹-۲۴.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

- بریمانی، فرامرز، راستی، هادی، رئیسی، اسلام و محمدزاده، مسعود، (۱۳۹۵). **تحلیل عوامل جغرافیایی موثر بر معیشت خانوار در سکونتگاه های روستایی (مورد شهرستان قصرقند)**، جغرافیا و آمایش شهری- منطقه ای، سال۶. شماره۱۸، صص ۸۵-۹۶.
- بهنام، جمشید، (۱۳۵۶)، **ساختهای خانواده و خویشاندی در ایران**، انتشارات خوارزمی، چاپ سوم، صص ۲۹-۳۲.
- پاپلی‌یزدی، محمدحسین و ابراهیمی، محمدامیر، (۱۳۹۰)، **نظریه‌های توسعه روستایی**، انتشارات سمت، تهران، چاپ ششم، صص ۲۲۷.
- جمعه‌پور، محمود و احمدی، شکوفه، (۱۳۹۰)، **تاثیر گردشگری بر معیشت پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستای برغان، شهرستان ساوجبلاغ)**، پژوهش‌های روستایی، سال ۲، شماره ۱، صص ۳۳-۶۳.
- چراغی، طیبه، پورسعید، عیلرضا، اشزاقی سامانی، رویا، آرایش، محمدباقر، واحدی مرجان، (۱۳۹۹)، **تحلیل پایداری معیشت و شیوه سکنی گزینی عشایر در شهرستان ایلام**، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۹(۳۲)، صص -۸۹ ۱۰۴.
- حسن زاده، رمضان، (۱۳۹۷). **روشهای تحقیق در علوم رفتاری**، چاپ بیستم، انتشارات ساوالان، صص ۱۲۳-۱۲۱.
- حسینی، نسیبه، فخرآباد، حسن‌زینتی و جهانبخش، نسیم، (۱۳۹۷)، **بررسی مولفه‌های موثر در پایداری معیشت روستاییان شهرستان نیشاپور**، دومین همایش ملی چشم انداز توسعه پایدار روستایی ایران- تهران، دانشگاه خوارزمی، انجمن علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی ایران.
- ادارهٔ ملی احصایه و معلومات، **برآورد نفوس کشور**، (۱۳۹۸)، مطبعه مرکزی اداره احصایه: ۱-۴۸.
- دانایی فرد، حسن و امامی، سید مجتبی، (۱۳۸۶)، **استراتژی‌های پژوهش کیفی(تاملی بر نظریه‌پردازی بنیانی)**، فصلنامه اندیشه مدیریت راهبردی، سال اول، شماره دوم، صص ۶۹-۹۷.
- رضایی، شمس‌الدین، (۱۳۹۶)، **طراحی مدل درآمدزایی باشگاه‌های فوتبال ایران: با رویکرد تیوری بنیانی**، پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، سال ۶، شماره ۲۳، صص ۱۰۱-۱۱۶.
- ساربان، وکیل حیدری و عبدپور، علیرضا، (۱۳۹۸)، **عوامل بهبود معیشت پایدار روستایی از دیدگاه ساکنان محلی(مطالعه موردی: شهرستان اردبیل)**، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال ۱۹، شماره ۵۴، صص ۲۳-۴۶.
- سجاسی قیداری، حمدالله، صادقلو، طاهره و شکوری فرد، اسماعیل، (۱۳۹۵)، **سنجش سطح دارایی های معیشتی در مناطق روستایی با رویکرد معیشت پایدار (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان تایباد)**. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی روستایی، سال ۵، شماره ۱، صص ۱۹۷-۲۱۶.
- سجاسی قیداری، حمدالله، صادقلو، طاهره و پالوچ، مجتبی، (۱۳۹۲)، **اولویت بندی راهبرهای توسعه معیشت پایدار روستایی با مدل ترکیبی سوات-تاپسیس- فازی(مطالعه موردی: شهرستان خدابنده)**. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۶، شماره ۲، ۸۵-۱۱۰.
- شادی طلب، ژاله، (۱۳۷۴)، **زنان کشاورز ایرانی در برنامه‌های توسعه**، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال سوم بهار، صص ۳۰-۳۱.
- شمس، علی و رزمی، حلیمه، (۱۳۹۷)، **شناسایی و تبیین نقش طیور محلی در معیشت خانوارهای روستایی شهرستان مراغه**. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، جلد ۱۴، شماره ۲، صص ۶۵-۸۱.
- شهرکی، محبوبه و شریف‌زاده، مریم، (۱۳۹۴)، **ارزیابی جایگاه آبزی‌پروری در معیشت پایدار روستایی کشاورزان شهرستان زاهدان**، پژوهش‌های روستایی، دوره ۶، شماره ۱، صص ۹۷-۱۱۶.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

- صادقلو، طاهره، سجاسی قیداری، حمدالله، پالوچ، مجتبی، (۱۳۹۵)، **توسعه معیشت پایدار روستایی(راهبرها و راهکارها)**، چاپ اول، انتشارات تحقیقات آموزش کشاورزی تهران، صص ۲۴۳.
- عبدلی، قهرمان و ورهرامی، ویدا، (۱۳۸۹)، **تاثیر بهبود تولیدات کشاورزی بر فقر در بخش روستایی**، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۷۳-۹۰.
- عنابستانی، علی اکبر و جوانشیری، مهدی، (۱۳۹۳)، **عوامل موثر بر مکان یابی کاربری های اراضی در طرح های هادی روستایی**، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. ۱(۷)، صص ۳۵-۵۴.
- فضل، فضل‌الدین و اکبرزاد، نصرت‌الله، (۱۳۹۶)، **مبادی اقتصاد زراعتی**، پوهنتون کابل، پوهنحی زراعت، دیپارتمنت اقتصاد و توسعه زراعتی، مطبعه عازم کابل، چاپ سوم، صص ۸۹.
- گرانپایه، بهروز و جوانمردی، پروانه، (۱۳۸۷)، **بررسی عوامل موثر بر درآمد خانوارهای روستایی افغانستان**، صص ۱۱.
- گریس، جو و پین، ادام، (۱۳۸۳)، **تجدید نظر بر معیشت های روستایی افغانستان**، واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان(AREU)، نشرات رسانه های ترکیبی.
- مجتبی، قدیری معصوم، رضوانی، محمدرضا، جمعه‌پور، محمود، و باغبانی، حمیدرضا، (۱۳۹۴)، **سطح بندی سرمایه های معیشتی در روستاهای گردشگری کوهستانی(مطالعه موردی:دهستان بالا طالقان در شهرستان طالقان)**، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۴(۲)، صص۱-۱۸.
- مطیعی لنگردی، سیدحسن، معصوم، مجتبی قدیری، رضوانی، محمدرضا، نظری، عبدالحمید و صحنه، بهمن، (۱۳۹۰)، **تاثیر بازگشت مهاجران به روستاها در بهبود معیشت ساکنان (مطالعه موردی: شهرستان آق قلا)**، پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، ۷۸(۲)، صص ۶۷-۸۳.
- مکی زاده، فاطمه، فرج‌پور، عبدالحسین، ییلاق، شهنی و منیجه، (۱۳۹۱)، **شناسایی عوامل تاثیرگذار بر پذیرش پایگاه اطلاعاتی مبتنی بر وب توسط کاربران دانشگاهی، یک مطالعه گراندد تیوری**، نشریه تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی، شماره ۵۹، صص ۵۹-۸۱.
- مهدوی، مسعود و شمس الدینی، علی، (۱۳۹۲)، **تحلیلی بر نقش توانمندی های محیطی در توسعه پایدار نواحی روستایی (مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان رستم)**. فصلنامه جغرافیایی سرزمین، دوره ۱۰، شماره ۳۹، صص ۱۹-۳۶.
- نجفی، زیبا و حیاتی، داریوش، (۱۳۹۱)، **ارزیابی عملکرد تشکیل های آب ایران از دیدگاه اعضاء. (مورد مطالعه: اتحادیه تشکل های آب بران کانال اردیبهشت درودزن فارس)**. مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی. ۸(۱): ۷۳-۵۵.
- هومن، حیدرعلی، (۱۳۹۴)، **راهنمایی عملی پژوهش کیفی**، تهران، انتشارات سمت، صص ۲۲.
- یاوری، حسن، (۱۳۷۱)، **صنایع دستی و امکانات بالقوه آن**؛ مجله دستها و نقشها، انتشارات سازمان صنایع دستی ایران، شماره اول، صص ۱۸.
- Adger, W.N. (2010). **Climate change, human well-being and insecurity.** New Political Economy, 15(2), 275-292.
- Aliyu, A.A. (2014). **A Theoretical perspective on rural housing development and the problem associated with housing developers in Nigeria**: Evidence from Dass Metropolis. Journal of Environment and Earth Science. 4(16): 1-6.
- Allison, E.H., Ellis, F. (2001). **The livelihood approach and management of small-scale fisheries.** Mar. Policy 25, pp. 277-388.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

- AusAID, (1997), **One clear objective poverty reduction through sustainable development**. The Australian Overseas Aid program. Report of the Committee of Review, AusAID, Canberra: 22.
- Babulo, B., Mays, B., Nega, F., Tollens, E., Nyssen, J., Deckers, J., Mathijs, E. (2008). **Household livelihood strategies and forest dependence in the highlands of Tigray, Northern Ethiopia.** Agric. Syst. 98, 147-155.
- Berchoux, T. and Hutton, C.W. (2019). **Spatial associations between household and community livelihood capital in rural territories: An example from the Mahanadi Delta, India**. 103, pp. 98-111.
- Carney, D. (2012). **Approaches to Sustainable Livelihood for the Rural Poor.** Poverty briefing, Overseas Development Institute. London. pp. 1-3.
- Chambers, R. (2005). **Ideas for Development**. Earth Scan Publication. London. Sterling VA, pp. 1-360.
- Chambers, R., and G, Conway. (1992). **Sustainable Rural Livelihood: Practical Concepts for the 21st Century**. IDS Discussion Paper296. Institute of Development Studies. Brighton. Sussex. UK, pp 1-29.
- Creswell, J. W. (2012). **Qualitative inquiry and research design**: Choosing among five approaches, pp 9.
- Darden, P., Roland, R., Allison G. and Allen, C. (2002). S**ustainable Livelihood Approaches from the Framework to the Field**. Supporting Livelihoods – Evolving Institution. University of Bradford, pp 19.
- Dehghani Poura, M. Barati, A. A., Azadi, H. Scheffra, J, (2018). **Revealing the role of livelihood assets in livelihood strategies: Towards enhancing conservation and livelihood development in the Hara Biosphere Reserve, Iran.** Ecological Indicators, 94, pp. 336-347.
- DFID. (1999). **Sustainable Livelihood Guidance Sheets**. London.
- Donohue, C., and Biggs, E. (2015). **Monitoring socio-environmental change for sustainable development: Development a multidimensional livelihoods index (MLI)**. Applied Geography. 62, pp. 391-403.
- Gautam, Y. and Andersen, P. (2016), **Rural livelihood and household wellbeing: insights from Humla, Nepal**. J. Rural Stud. 44, 239-249.
- Glaser, Bg. Holton, j. editors. (2004). **Remodeling Grounded Theory**. Forum: Qualitative social research, Vol, 5. No, 2. Pp, 1-23.
- Guillotrea, P., Campling, L. and Robinson, J. (2012). **Vulnerability of Small Island Fishery Economics to Climate and Institutional Changes**. Current Opinion in Environmental Sustainability. Vol 4. 287-291.
- Helmor, C. and Sing, N. (2001). **Sustainable Livelihood: Building on the Wealth of the Poor**. Bloomfield: Kumarin Press, pp 1-128.
- Holden, A. (2002). **Environment and Tourism**. Harlow: Routledge.
- Jin, J., Kuang, F., He, R., Wan, X. and Ning, J. (2019). **Influence of livelihood capital on adaptation strategies: Evidence from rural households in Wushen Banner, China**. 89, pp. 1-9.
- Jin, M., Su, M.M., Wall, G. and Wang, Y. (2019). **Livelihood sustainability in a rural tourism destination – Hetu Town, Anhui Province China.** 71, pp. 272-281.
- Johnson, B. and Christensen, L. (2008). **Educational research: Quantitative, qualitative and mixed approaches**, pp 1-639.
- Kusiluka, M.M., Kongela, S., Kusiluka, M.A., Karimuribo, E.D. and Kusiluka, L.J. (2011). **The negative impact of land acquisition on indigenous communities livelihood and environment in Tanzania.** Habitat Int. 35, pp. 66-73.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

- Leary, N. Adejuwon, J. Barros, V. Burton, I. J and Lasco, R. (2008). **The dynamic of rural vulnerability to global change: the case of Southern Africa.** Mitig. Adapt. Start. Glob Change 7, 1-18.
- McCann, TV. Clark, E. (2004). **Grounded theory in nursing research**: part 1- methodology. Nurse researcher. 11(2), pp. 7-18.
- Morse, S. (2013). **The theory behind the sustainable livelihood approach. In: S. Morse, and N. McNamara, Sustainable Livelihood Approach: A Critique of Theory and Practice.** (pp. 15-60). Berlin: Spring-er.
- Ohlsson, L. (2000). **Livelihood Conflicts: Linking Poverty and Environment as Causes of Conflict.** Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA), pp. 52.
- Olsson, P., Folke, C. and Hahn, T. (2004). **Social-ecological transformation for ecosystem management: The development of adaptive co-management of a wetland landscape in southern Sweden.** Ecology and Society, 9(4): pp 2.
- Peterson, E. K., Pedersen, M. L., (2010). **The sustainable livelihoods approach from a psychological perspective.** Institute of Biological, University of Aarhus.
- Phillips, J.L. and Potter, R.B. (2003). **Social Dynamics of Foreign-Born and Young Returning Nationals to the Caribbean: A Review of the Literature. Geographical Paper**. University of Reading. 167.
- Pomeroy, R., Ferrer, A.J. and Pedrajas, J. (2017). **An analysis of livelihood project and programs for fishing communities in the Philippines.** Mar. Policy 81, pp. 250-255.
- Quinn, C.H., Ziervogel, G., Taylor, A., Takama, T. and Thomalla, F. (2011). **Coping with multiple stresses in rural South Africa.** Ecology and Society, 16(3), 2.
- Riggs, J. (2006). **Land, farming, livelihood and poverty: rethinking the link in the rural South.** World Dev. 34, pp. 180-202.
- Scoones, I. (1998). **Sustainable Rural Livelihoods: a Framework for Analysis**, IDS Working Paper, pp. 1-22.
- Scoones, I. (2009). **Livelihood perspective and rural development.** J. Peasant Stud. 36, pp. 171-196.
- Stafford, M. and Marmot, M. (2003). **Neighborhood deprivation and health: does it affect us all equally?** Int j Epidemiol; Pp 66-357.
- Tanguay, G.A., Rajaonson, J., Lefebvre, J.F. and Lanoie, P. (2010). **Measuring the sustainability of cities: An analysis of the use of local indicators.** Ecological Indicators, 10(2). Pp 407-418.
- Thuo, A.D.M. (2013). **Impacts of urbanization on land use planning, livelihood and environment in the Nairobi rural-urban fringe, Kenya.** Int. J. Sci. Technol. Res. 2, pp. 70-79.
- UNDP, (2007), **Human Development Report 2007/8. Fighting climate change: Human solidarity in a divided world.** United Nation Development Programme (UNDP), New York, NY, USA, pp: 1-399.
- Van Scotter, J. R, Pawlowski, S. (2012). **Tung D. Cu. An examination of interdependencies among major barriers tocoordination in disaster response**. Int. J. Emergency Management. 8(4), pp 281-307.
- Wang, C.Y., Zhang, Y., Yang, Q., Yang, J., Kush, Y., Xu. And X, Linglin. (2016). **Assessment of Sustainable Livelihoods of Different Farmers in Hilly Red Soil Erosion Areas of Southern China**. Ecological Indicator. 64, pp. 122-131.
- World Bank Group Support for Housing Finance. (2016). **Housing finance. World Bank group support for housing finance.** An IEG Learning product. International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank. Washington.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]

- World Bank. (2008). **World Development Report 2008**: Agricultural for Development. Washington DC: World Bank.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.11.9]